

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ
У 1960–1980-Х РР.: ІДЕОЛОГІЯ, СТРУКТУРА, ПОСТАТІ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія)
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні
кафедри історії України і
методики викладання історії
протокол № 1 від 29 серпня
2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Український національно-визвольний рух в 1960–1980-х рр.: ідеологія, структура, постаті
Викладач (-і)	к.і.н., доцент Паска Богдан Валерійович
Контактний телефон викладача	0967192008 0500807580 (Viber)
Е-mail викладача	bohdan.paska@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	<u>3</u> кредити ЄКТС, <u>90</u> год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Четвер, 15.00–17.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Курс розроблено таким чином, аби надати учасникам навчального процесу – майбутнім бакалаврам за предметною спеціальністю «Середня освіта (Історія)» – необхідні знання для формування у них системного погляду на основні етапи та тенденції розвитку українського національного руху в другій половині ХХ ст., закономірності боротьби за українську незалежність у вказаний період. На цій основі сформувати у майбутніх бакалаврів спеціальності відчуття причетності до героїчної історії українського народу, розвинути у них патріотичні, державницькі та морально-етичні переконання. Крім того, курс спрямований на отримання студентами теоретичних знань та практичних умінь наукового дослідження історії України другої половини ХХ ст., які дадуть їм змогу адекватно і ефективно використовувати одержані навички у майбутній професійній діяльності. Навчальна дисципліна „Український національно-визвольний рух у 1960–1980 х рр.: ідеологія, структура, постаті ” є дисципліною вільного вибору студента з предметної спеціальності «Середня освіта (Історія)», яка викладається в 6-му семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Вона покликана забезпечити ґрунтовні знання з історії України другої половини ХХ ст. Особлива увага при вивченні курсу приділяється формуванню аналітичних навичок, вмінню доцільно використовувати отриманні знання для вирішення теоретичних та прикладних проблем.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	

Мета нормативної навчальної дисципліни «Український національно-визвольний рух у 1960–1980 х рр.: ідеологія, структура, постаті» – формування у майбутніх бакалаврів за предметною спеціальністю «Середня освіта (Історія)» системного погляду на основні етапи та тенденції розвитку українського національного руху в другій половині ХХ ст., закономірності боротьби за українську незалежність у вказаний період. На цій основі сформувати у майбутніх бакалаврів спеціальності відчуття причетності до героїчної історії українського народу, розвинути у них патріотичні, державницькі та морально-етичні переконання. Крім того, курс спрямований на отримання студентами теоретичних знань та практичних умінь, які дадуть їм змогу адекватно і ефективно використовувати одержані навички у майбутній професійній діяльності.

4. Програмні компетентності та результати навчання

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12 / заочна 4
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 / 6
самостійна робота	60 / 80

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний /вибірковий
II	014.03 Середня освіта (Історія)	III	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.
------	----------------

	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Концептуальні проблеми дослідження українського національно-визвольного руху другої половини XX ст.	4 / 2		5 / 7
Тема 2. Націоналістичні підпільні організації в 1950-х – 1970-х рр.		2 / 2	5 / 5
Тема 3. Рух шістдесятників. Шістдесятницький правозахист (1960-ті – перша половина 1970-ті рр.).	4 / 2	4 / 2	5 / 9
Тема 4. Гельсінський правозахист (друга половина 1970-х – початок 1980-х рр.)		2 / 2	5 / 5
Тема 5. Ідеологія руху: націонал-комунізм, націоналізм, націонал-демократія.	2 / 0	4 / 0	5 / 11
Тема 6. Лідери українського дисидентства.		2 / 0	25 / 27
Тема 7. Український дисидентський рух і КДБ: основні етапи протистояння.	2 / 0	2 / 0	5 / 9
Тема 8. Піднесення українського національно-визвольного руху наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. Відновлення незалежності.		2 / 0	5 / 7
ЗАГ.:	12 / 4	18 / 6	60 / 80

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Шкала оцінювання				
	Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
	90-100	відмінно	5	A	зараховано
	80-89	добре	4	B	
	70-79			C	
	60-69	задовільно	3	D	
	50-59			E	
	26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)			
	1-25	незадовільно			
	Структура розподілу балів у ході аудиторно-самостійної роботи студентів:				
40 балів – усні відповіді на семінарських заняттях. Підсумковий бал за семінарські заняття визначається на основі вирахування середнього арифметичного зі всіх усних оцінок;					
20 балів – письмові (тестові) контрольні роботи. Передбачено 2 контрольні роботи – по темах лекційних і семінарських занять.					

	25 балів – самостійна робота студентів (дослідження маловідомої постаті з числа учасників українського національно-визвольного руху). 15 балів – відвідування аудиторних занять.
Вимоги до письмових робіт	Підсумкова тестова контрольна робота по лекційному матеріалі проводиться після останньої лекції, складається із 10 запитань; правильна відповідь на кожне запитання оцінюється в 10 б. Максимальний бал – 100 б. (вага у загальній структурі балів – 10 б.). Письмова контрольна робота по семінарських заняттях проводиться на останньому семінарі. Передбачено 2 розгорнуті запитання, час виконання – 30 хвилин. Максимальний бал – 100 б. (по 50 балів на кожне запитання. (вага у загальній структурі балів – 10 б.). Структура оцінювання відповіді на розгорнуте запитання: 10 б. – відповідь складається із 1–2 речень, містить узагальнюючу інформацію або одиничні конкретні факти. 20 б. – відповідь не структурована, вступ і висновок відсутні; студент демонструє знання окремих фактів або допускає значні помилки; не володіє ключовими поняттями навчального предмету; узагальнення відсутні. 30 б. – відповідь структурована в рамках основної частини, не містить яскраво вираженого вступу чи висновку; студент розкриває суть питання із значними пробілами та розривами; демонструє знання найбільш важливих термінів, понять, допускає значні помилки; на задовільному рівні володіє матеріалом; у відповіді практично відсутні узагальнення або вони дуже фрагментарні. 40 б. – відповідь структурована, містить або вступ або висновок; студент розкриває суть питання із певними пробілами та розривами; демонструє знання значної кількості термінів і понять, проте допускає окремі помилки; володіє матеріалом із запропонованих проблем навчального предмету; робить фрагментарні узагальнення, усвідомлює роль і значення конкретних подій. 50 б. – відповідь детально структурована, містить вступ, основну частину та висновок; студент повноцінно розкриває відповідний матеріал в рамках конкретного питання; демонструє знання значної кількості конкретних термінів, понять, особливостей навчального предмету; водночас робить узагальнення та висновки з питання,

	розуміє ширший контекст предмету, демонструє володіння науковою літературою з теми. Вимоги до презентації по самостійній роботі: мінімальний обсяг – 20 слайдів; візуалізований характер, гармонійне поєднання зображень та тексту, наявність самостійно підготовлених схем і таблиць; всі елементи презентації мають бути підготовлені студентом самостійно, із дотриманням вимог академічної доброчесності. Окремий слайд (або декілька слайдів) має бути присвячений списку джерел та літератури із проблематики.
Семінарські заняття	Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми. Виступи на семінарських заняттях оцінюються за 5-бальною шкалою. Під час виставлення оцінок у електронному журналі враховується наступне співвідношення 5-бальної і 100-бальної систем оцінювання: 5+ – 100 б. 5 – 93 б. 5- – 87 б. 4+ – 80 б. 4 – 73 б. 4- – 67 б. 3+ – 60 б. 3 – 53 б. 3- – 47 б. 2+ – 40 б. 2 – 33 б. 2- – 27 б. 1+ – 20 б. 1 – 13 б. 1- – 7 б. Відмова від виступу – 1 б. Активна усестороння участь на занятті може оцінюватися у 0,25 або 0,5 б. до загального рейтингу, які додаються до підсумкової оцінки наприкінці семестру. Максимальна кількість балів, яка може бути добавлена в такий спосіб – 4 б.

Умови допуску до підсумкового контролю	Студент допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх пропущених занять і негативних оцінок; виконання усіх передбачених форм роботи. Для отримання підсумкової оцінки протягом семестру студент зобов'язаний отримати як мінімум 50 б.
Підсумковий контроль	Здійснюється у формі підсумкової контрольної роботи.

7. Політика навчальної дисципліни

Політика курсу полягає у послідовності набуття знань, умінь і навичок у ході лекцій, семінарських занять і самостійної роботи. Відвідування лекцій і семінарських занять для студентів є обов'язковим.

Академічна доброчесність:

У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентів (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять:

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – четвер, 15.00 год. – 17.00 год.

Неформальна освіта:

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується документом:

<https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf>

8. Рекомендована література

Основна література

1. Бажан О.Г., Данилюк Ю.З. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. XX ст.) / НАН України. Інститут історії України. – К.: Рідний край, 2000. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Bazhan_Oleh/Opozytsiia_v_Ukraini/.
2. Бажан О.Г., Данилюк Ю.З. Український національний рух: основні тенденції і етапи розвитку (кінець 1950-х — 1980-ті рр.). К., 2000.
3. Мокрик Р. Бунт проти імперії: українські шістдесятники. К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2023. 416 с.
4. Обертас О. Український самвидав: літературна критика та публіцистика (1960-і – початок 1970-х років). К.: Смолоскип, 2010. 300 с.
5. Паска Б. Валентин Мороз: прапор українського дисидентства. Івано-Франківськ: Фоліант, 2018. 366 с.
6. Паска Б. Городенківська група: до історії руху дисидентів в Україні. URL:

https://chtyvo.org.ua/authors/Paska_Bohdan/Horodenkivska_hrupa_do_istorii_rukhu_dysydentiv_v_Ukraini/.

7. Паска Б. Заходи КДБ при раді міністрів УРСР щодо припинення протестної активності українських дисидентів-політв'язнів у 1970-х рр. URL: <http://historypages.kpi.ua/article/view/269758>.
8. Паска Б. Оперативно-технічні засоби КДБ у боротьбі проти українського національного руху в 1970-х рр. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/55_2022/part_2/2.pdf.
9. Паска Б. Підслухана розмова: стенограма бесіди між двома політв'язнями у київському слідчому ізоляторі КДБ. Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. 2022. Ч. 35. С. 179–192.
10. Паска Б. Приватна профілактика як методи боротьби КДБ проти українських дисидентів у 1970-х рр. URL: http://aphn-journal.in.ua/archive/58_2022/part_2/58-2_2022.pdf#page=20.
11. Паска Б. Січневий погром українського дисидентського руху 1972 р.: до питання про хронологію і масштаби. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/52_2022/part_3/2.pdf.
12. Паска Б. Середовище українського шістдесятницького правозахисту в 1973–1976 рр. (за матеріалами доповідних записок КДБ). Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2023. Т. 34 (73). № 1. С. 134–141. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2023/1.19>.
13. Паска Б. Таємні агенти КДБ у боротьбі проти українського національного руху в 1970-х рр. URL: https://hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/4_2022/17.pdf.
14. Політичні протести й інакодумство в Україні (1960–1990): Документи і матеріали / Упор. В. М. Даниленко. К.: Смолоскип, 2013. 736 с.
15. Русначенко А. Національно-визвольний рух в Україні середина 1950-х – початок 1990-х років. К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1998. 720 с.
16. Рух опору в Україні: 1960–1990. Енциклопедичний довідник. К.: Смолоскип, 2010. 804 с.
17. Українська Гельсінкська Група 1978-1982. Документи і матеріали. URL: <https://diasporiana.org.ua/istoriya/103-ukrayinska-gelsinska-grupa-1978-1982-dokumenty-i-materiyali/>.

Додаткова література

1. Бажан О. Вячеслав Чорновіл як об'єкт секретної справи КДБ «Блок». URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13967/Bazhan_Vyacheslav_Chornovil_ya_k_obyekt.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
2. Благословенні душі, що вміють випромінювати... (Зеновій Красівський і Олена Антонів). Львів: Свічадо, 2015. 954 с.
3. Галицька-Дідух Т. Дисидентський рух на Прикарпатті наприкінці 50-х – середині 80-х рр. XX ст. Історія України. 2012. № 9/10 (березень). С. 13–17.
4. Гель І. Виклик системі: український визвольний рух другої половини XX століття. Львів: Часопис, 2013. 392 с.
5. Деревінський В. Вячеслав Чорновіл: дух, що тіло рве до бою. Х.: Віват, 2016. 496 с.
6. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Dziuba_Ivan/Internatsionalizm_chy_rusyfikatsiia_vyd_2005/.
7. Зайцев Ю. Опозиційний рух на Львівщині 1960–1980-х років. В кн.: Реабілітовані історією: Львівська область, кн. 1. Львів, 2009.
8. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х років. К.: Кліо, 2019. 248 с.
9. Лешак А. Спілка української молоді Галичини: створення та діяльність // Українознавство. 2019. № 2. С. 270–280. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2019_2_25.
10. Мищак І. Програмні документи УНФ як джерело з історії суспільно-політичної думки українського національно-визвольного руху. URL: <http://history.org.ua/JournALL/sid/13/2/3.pdf>.
11. Мороз В. Бумеранг (збірка). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Moroz_Valentyn/Bumerang_zbirka/.
12. Мороз В. Мойсей і Датан. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Moroz_Valentyn/Moisei_i_Datan/.
13. Островський В. Роль Зіновія Красівського в діяльності Українського національного фронту. «Галичина», 2010, № 17.
14. Паска Б. «Програма укомуністів» в контексті реалізації секретної справи КДБ «Блок». URL:

- https://chtyvo.org.ua/authors/Paska_Bohdan/Prohrama_ukomunistiv_v_konteksti_realizatsii_sekretnoi_spravy_KDB_Blok/.
15. Сверстюк Є. Собор у рiштованнi (збiрка). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Sverstiuk_Yevhen/Sobor_u_ryshtovanni_zbirka/.
 16. Секо Я. Арешти 1965 р. в УРСР як засiб боротьби комунiстичної партiї з iнакодумством. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Seko_Yaroslav/Areshty_1965_r_v_URSР_iak_zasib_borotby_komunistychnoi_partii_z_inakodumstvom/.
 17. Секо Я. Витоки українського самвидаву. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Seko_Yaroslav/Vytoky_ukrainskoho_samvydavuv/.
 18. Секо Я. Основні етапи діяльності Української Гельсінської групи. «Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія», 2012, вип. 1.
 19. Секо Я. Український самвидав першої половини 1960-х рр. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Seko_Yaroslav/Ukrainskyi_samvydav_pershoi_polovyny_1960-kh_rr/.
 20. Українська Гельсінська група: до 20-ліття створення. Документи. Історія. Біографії. К., 1996.
 21. Українська Громадська група сприяння виконанню Гельсінських угод, т. 1—4. Х., 2016.
 22. Український вісник. Вип. 7—8: весна 1974. URL: <https://diasporiana.org.ua/periodika/1613-ukrayinskiy-visnik-vip-7-8-vesna-1974/>.
 23. Український національний фронт: Дослідження, документи, матеріали / Упоряд. М. В. Дубас, Ю. Д. Зайцев. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2000. 680 с.
 24. Чорновіл В. Твори: У 10-ти т. Т. 2. «Правосуддя чи рецидиви терору?». «Лихо з розуму». Матеріали та документи 1966—1969 рр. К.: Смолоскип, 2003. 906 с.
 25. Чорновіл В. Твори: У 10-ти т. Т. 3. Український вісник. Випуски I — VI. К.: Смолоскип, 2006. 978 с.

Викладач (Паска Богдан Валерійович,
доцент кафедри історії України
і методики викладання історії)